

Elintarviketeollisuuden talouskatsaus

JOULUKUU 2023

Teemana
ILMASTONMUUTOS
JA EL NIÑO

Elintarviketeollisuuden talouskatsaus

14.12.2023

Ilmastonmuutos, sään ääri-ilmiöt ja taloustilanne haastavat elintarviketeollisuutta

- Ilmastonmuutos aiheuttaa elintarviketeollisuuden raaka-aineiden tarjontaan uusia riskejä, jotka vaikuttavat kustannustasoon ja voivat merkitä jopa saatavuusongelmia. Viime kesänä käynnistynyt El Niño lisää sään ääri-ilmiöitä ja aiheuttaa odottamattomia tilanteita vuonna 2024. Vaikutukset ylettyvät jopa vuoteen 2025 asti.
- Elintarviketeollisuuden tuotantopanosten kustannukset eli esimerkiksi raaka-aineiden, energian, logistiikan ja pakkausmateriaalien kustannukset ovat nyt yli 30 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 2019. Samaan aikaan alan liikevaihto on kasvanut 22 prosenttia. Taantuma, kotitalouksien ahdinko ja kuluttajien muuttunut ostokäyttäytyminen haastavat kotimaista ruoka-alaa.
- Kulutuskysynnän kehittyminen ensi vuonna on edelleen kysymysmerkki. Korkotason lasku lisää kotimaista kysyntää, mutta talouskasvun pysähtyminen aiheuttanee työttömyyttä, joka puolestaan vähentää kotimaista kysyntää. Elintarviketiennin tärkeimpien kohdemaiden kysyntäkään tuskin piristyy ensi vuonna.

Vaikutuksia etenkin raaka-aineiden tarjontaan

Ilmastonmuutos aiheuttaa monella tapaa haasteita koko ihmiskunnalle ja sen kerrannaisvaikutuksia on mahdotonta ennustaa. Elintarviketeollisuudelle suorat vaikutukset tulevat raaka-aineiden tarjonnan kautta.

Talusteorian mukaan tarjonnan tai kysynnän muuttuessa hintataso ja määrä löytävät uuden tasapainon. Ilmastonmuutos aiheuttaa jo nyt merkittäviä muutoksia raaka-aineiden tarjontaan, mistä seuraa, että markkinat pyrkivät uuteen hintatasapainoon.

Ilmastonmuutos on myös yksi globaalin luontokadon ajuri. Siksi sen vaikutuksia on vaikea ennustaa. Ennustamisen vaikeus näkyy myös elintarviketeollisuuden raaka-aineiden johdannaismarkkinoilla. Jo pelkkä tieto mahdollisesta tarjonnan pienentymisen riskistä aiheuttaa markkinoilla varautumista ja riskin hinnoittelua tuotteiden tuleviin hintoihin. Markkinoiden ylireagoinnit voivat toisaalta aiheuttaa hintojen liikkumista ylös ja alas.

Sään lisääntyvät ääri-ilmiöt voivat aiheuttaa joidenkin raaka-aineiden äkillisiä tarjontaongelmia, ja vaikka sadot olisivat Suomessa hyvät, globaalit ongelmat tarjonnassa aiheuttavat hintashokkeja myös Suomeen. Monien raaka-aineiden, kuten viljojen, rehujen, kasviöljyjen, sokerin ja kahvipapujen hintakehitys tulee meille käytännössä suoraan globaaleilta markkinoilta.

Ilmassa silti myös uusia mahdollisuuksia

Ilmastonmuutos voi tuoda Suomelle myös uusia mahdollisuuksia, jos kykenemme sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin. Muuttuvan ilmaston myötä Suomella on tulevaisuudessa mahdollisuus toimia kokoaan suurempana ruokaturvan tuottajana ja kasvattaa elintarviketuotantoaan. Toisaalta kuitenkin yllättävät sateet tai kuivuudet, jotka keskittyisivät vain tietyille alueille, aiheuttaisivat satojen laadun ja määrän heikkenemistä. Samaan aikaan tuholaisien levittäytyminen entistä pohjoisemmaksi on todennäköisempää, esimerkiksi tämä näkyi tänä vuonna appelsiinien tarjonnan laskuna, mistä seurasi hintatason nousua ja väliaikaisia toimitusongelmia.

Suomalaisilla elintarviketeollisuuden yrityksillä on perinteisesti hyvä osaamistaso sekä hankinnoissa että myynnissä. Tämän osaamisen merkitys tulee korostumaan entisestään. Raaka-aineiden huomattava kallistuminen tai saatavuusongelmat aiheuttavat toimenpiteitä myös yritysten tuotantoon, kuten esimerkiksi raaka-aineen korvaamiseen toisella nopealla aikataululla. Myös tähän osaamiseen on panostettu merkittävästi – suomalainen elintarviketeollisuus on yksi eniten maailmassa tutkimus- ja kehittämis-toimintaa tekevä ala, kun panostukset suhteutetaan liikevaihtoon.

EI Niñon aiemmat vaikutukset elintarviketeollisuuden raaka-aineisiin

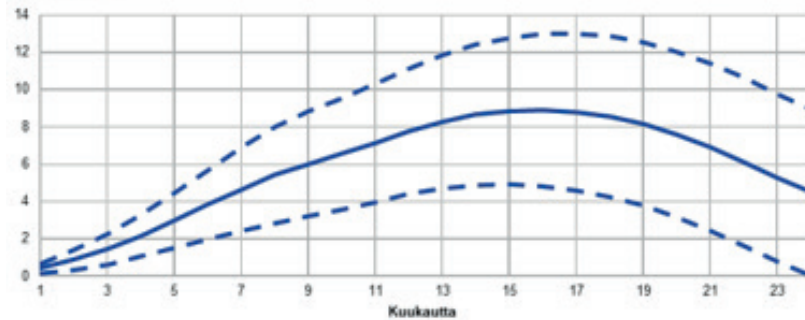
Lähde: EKP

Kuvio B

Estimoidut vaikutukset elintarviketuotteiden maailmanmarkkinahintoihin, kun normaali EI Niño muuttuu voimakkaaksi EI Niñoksi

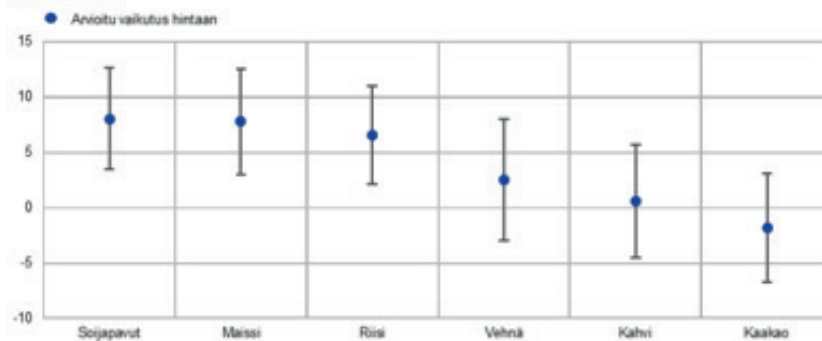
a) Voimakkaan EI Niñon alkamisesta aiheutuvat hintavaikutukset

(prosenttimuutos)

b) Vaikutukset eräiden elintarviketuotteiden hintoihin

(prosenttimuutos)

Lähteet: Haver, NOAA ja EKP:n laskelmat.

Huom. Estimoidut hintavaikutukset kuvaavat valtameren pintalämpötilän 1,0 celsiusasteen suuren nousun vaikutusta EI Niño - ilmiöiden aikana siten, että siitä on puhdistettu elintarviketuotannon panostusannuksina lannoitteiden ja öljyn hinnat sekä maailmantalouden suhdanneindikaattorina globaali teollisuus tuotanto. Impulsiivivastefunktiot on esitetty menetelmällä, joka perustuu artikkeliin O. Jordà, "Estimation and Inference of Impulse Responses by Local Projections", Vol. 95, nro 1, 2005, s. 161–182. Kuvio kuvaa 68 prosentin luottamusväliä. Kohdassa b) kuvataan estimoitu hintavaikutus 16 kuukauden päästä kohdan a) elintarviketuotteiden hinta-aggregaatin tulppuvasteen ajankohdan mukaisesti. Tuoreimmat havainnot ovat huhtikuulta 2023.

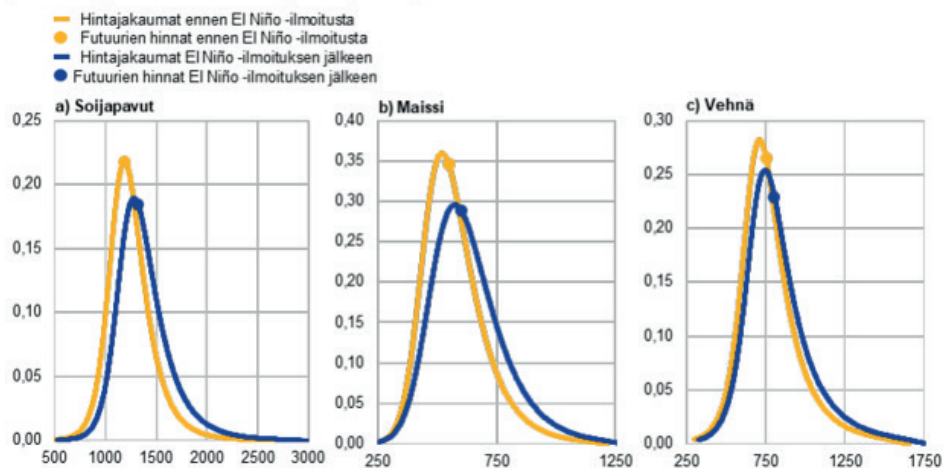
EI Niñon alkamisen ilmoitus aiheutti muutoksia johdannaismarkkinoilla

Lähde: EKP

Kuvio C

Optioista johdetut hintajakaumat ennen EI Niño -ilmoitusta ja sen jälkeen

(x-akseli: Yhdysvaltain dollari bushelilta; y-akseli: prosenttia)

Huom. Optioista johdetut riskineutraalit hintajakaumat on laskettu artikkelissa F. Black ja M. Scholes, "The Pricing of Options and Corporate Liabilities", *Journal of Political Economy*, Vol. 81, nro 3, 1973, s. 637–654, esitellyllä menetelmällä perustuen soijapapujen, maissin ja vehnän (HRW-syysvehnä) heinäkuun 2024 futuurihintoihin Chicago Board of Trade -raaka-ainepörssissä. Riskittömänä korkona käytetään yön yli -indeksiswapkorkeja. Hintojen epävarmuutta mitataan optioista johdetun jakauman leveydellä. Viimeinen aineistopäivämäärä ennen EI Niño -ilmoitusta oli 7.6.2023, ja viimeinen aineistopäivämäärä EI Niño -ilmoituksen jälkeen oli 16.6.2023.

El Niño tuo ärhäkän mausteensa haastavaan aikaan

El Niño on tropiikissa syntyvä ilmiö, joka vaikuttaa säähän eri puolilla maapalloa. Sen aikana sateet voimistuvat toisaalla, kun taas osa alueista kärsii tukahduttavasta kuumuudesta ja kuivuudesta. Ilmiön kestosta ja voimakkuudesta riippuen vaikutukset voivat ulottua jopa suomalaisten asuntovelallisten lainojen korkoihin, jos tarjontahokki pitää yllä palkkainflaatiokierrettä, jonka torjuminen puolestaan on Euroopan keskuspankin tehtävä.

Euroopan keskuspankki nostaa talouskatsauksessaan (6/2023) vahvasti esille El Niñoon liittyvät ruokaketjun globaalit hintariskit. Inflaation yleisesti helpottuessa sään ääri-ilmiöt voivatkin tuoda uusia inflaatioshokkeja.

El Niño on käynnistynyt tänä vuonna ja sen odotetaan kiihtyvän pahimmilleen tammi-maaliskuussa 2024. Yhdysvaltain kansallinen sääpalvelun mukaan tämänkertaisen El Niñon odotetaan olevan voimakas yli 55 prosentin todennäköisyydellä ja historiallisen voimakas 35 prosentin todennäköisyydellä. Vaikka ilmiön huippu on nopeasti edessä, sen taloudelliset vaikutukset maailmalla voivat olla pitkäkestoisia.

Euroopan keskuspankin mukaan voimakas El Niño vaikuttaisi erityisesti sään ääri-ilmiöiden kautta globaaliin ruokaketjuun. Sillä puolestaan olisi merkittäviä kustannusvaikutuksia myös suomalaisten elintarvikeyritysten toimintaan, koska yritykset joutuvat monelta osin ottamaan annettuina alkutuotannon tuotteiden hinnat globaaleilta markkinoilta.

El Niño

El Niño syntyy, kun merivirrat tropiikissa Tyynellä valtamerellä heikkenevät ja meriveden lämpötila pääsee nousemaan Etelä-Amerikan länsirannikolla ja vastaavasti laskemaan Tyynen valtameren länsiosassa Indonesiassa. Sen aikana sateet voimistuvat toisaalla, kun taas osa alueista kärsii tukahduttavasta kuumuudesta ja kuivuudesta.

Tyypillisenä vuotena, kun Tyynen valtameren ilmavirtaukset ja merivirrat ovat neutraalissa vaiheessa, itätuulet pakkaavat päiväntasaajan lämmintä pintavettä kohti Kaakkois-Aasiaa ja Indonesiasta. Vastaavasti Etelä-Amerikan länsirannikolla esiintyy itätuulen seurauksena voimakasta meriveden kumpuamista, jolloin syvemmistä kerroksista nousee normaalitilanteessa pintaan viileää vettä. Sen johdosta normaalitilanteessa Tyynen valtameren itäosassa on pysyvä korkeapaine ja sademäärät ovat verrattain vähäisiä. Tyynen valtameren länsiosassa puolestaan on matalapaine, jonka yhteydessä lämpimän meren yllä esiintyy runsaita sateita.

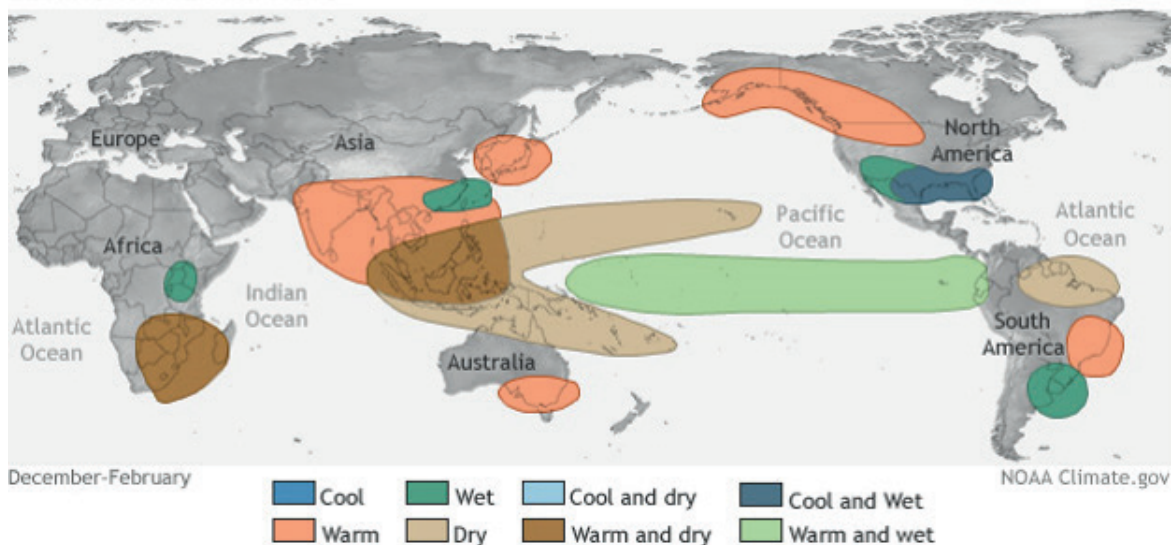
El Niño kellauttaa tilanteen pääläelleen: kun itävirtaukset heikkenevät, lämmintä merivettä ei kulkeudu enää Indonesiaan saakka ja meriveden pintalämpötila kohoaa Etelä-Amerikan länsipuolella. Tämä johtaa tavanomaista korkeampaan ilmanpaineeseen ja kuivaan säähän Indonesian edustalla, kun taas Tyynen valtameren itäosassa sademäärä kasvaa merkittävästi meriveden lämmitessä.

El Niñossa pintavedet lämpiävät osassa Tyynä valtamerä vähintään puoli celsiusastetta pitkän aikavälin keskiarvoa korkeammaksi.

El Niño vaikutukset ilmastoon

EL NIÑO WINTER IMPACTS

El Niñon vaikutukset iskevät pienellä viiveellä ruokaketjuun. Historiallisesti vaikutukset ovat kestäneet 24 kuukautta ilmiön alkamisesta ja olleet voimakkaammillaan 16 kuukauden kuluttua. Jos sama toistuu tällä kertaa, El Niñon merkittävimmät hintavaikutukset näkyvät vuodenvaihteessa 2024–2025.

Euroopan keskuspankin mukaan voimakas El Niño toisi elintarvikeraaka-aineiden maailmanmarkkinahintoihin jopa yhdeksän prosentin nousun. Voimakkaaseen El Niñoon liittyvät hintojen nousun riskit koskevat erityisesti soijapapuja, maissia ja riisiä, kun taas riski vehnän hintaan on vähäinen ja suuruudeltaan merkityksetön. Kahvin ja kaakaon hintariski on lähellä nollaa.

Euroopan keskuspankin mukaan rahoitusmarkkinat ennakoiivat El Niñon alettua kustannustason nousua, mutta myös epävarmuuden kasvua. El Niñon varmistuminen ja sen vahvuuksien todennäköisyyksien tarkentumiset ovat jo näkyneet raaka-aineiden johdannaismarkkinoilla.

Esimerkiksi kesän 2024 toimituksille soijapapujen hinta on noussut 12 prosenttia ja maissin 10 prosenttia. Soijapapusopimusten hintajakauman keskihajonta eli tarjosten ulottuminen laajemmalle hintaskaalalle kuin aiemmin, on kasvanut 24 prosenttia ja maissisopimusten 23 prosenttia. Markkina-analyttikkojen mukaan hintojen nousut ovat johtuneet pääasiassa viime kesäkuun alun epäsuotuisasta säästä pohjoisella pallonpuoliskolla, kun taas El Niño on aiheuttanut ylimääräistä epävarmuutta satokehityksestä. Kaikki tämä vaikuttaa suomalaiseen ruokaketjuun muun muassa rehujen hintatason kautta, mutta myös elintarviketeollisuuden raaka-aineiden kautta.

El Niño vaikuttaa kansantalouksiin eri tavalla sen mukaan, missä maa sijaitsee ja miten maatalouskeskeinen sen talous on. Historiallisesti sellaiset maat kuten Indonesia, Etelä-Afrikka ja Australia, ovat kärsineet heikommasta talouskasvusta El Niñon alettua, kun taas Thaimaa, Meksiko, Yhdysvallat ja Eurooppa ovat hyötäneet hieman. Vaikutukset ovat olleet keskimäärin -0,2–0,4 prosentin muutoksia bruttokansantuotteeseen.

Koronapandemian aikana suomalainen yhteiskunta ja koko ruokaketju oppivat, että tulevan ennakointi on erittäin vaikeaa ja muuttui vieläkin vaikeammaksi, kun Venäjä aloitti hyökkäyssodan Ukrainaan helmikuussa 2022.

Ilmastomuutos on ollut tiedossa jo kauan, ja sen vaikutuksia kiihdyttää säännönmukainen ja vahvistunut El Niño. Tulevan ennakointi on yhä tärkeämpää etenkin pitkiä raaka-ainesopimuksia tehtäessä, koska hintataso vaihtelee entistä rajummin ja joissakin kriittisissä raaka-aineissa voi olla jopa saatavuusongelmia.

Sään ääri-ilmiöt aiheuttavat tarjontashokkeja ruokaketjuun.

Voimakkaat muutokset raaka-aineiden tarjontapuolella aiheuttavat myös geopolittisia ongelmia ja protektionismin vahvistumista, mikä vähentää globaalia raaka-ainetarjontaa entisestään. Maailman suurin riisinviejä Intia lopetti riisin viennin heinäkuussa 2023 suojellakseen omaa ruoan huoltovarmuuttaan. Tämä nosti riisin hintaa maissa, joihin Intia oli aiemmin riisiä vienyt.

Elintarviketeollisuuden vuosi 2023

Elintarviketeollisuuden liikevaihto kasvaa 13,9 miljardiin euroon vuonna 2023 eli kuusi prosenttia korkeammalle tasolle kuin vuonna 2022. Vuoteen 2019 verrattuna kasvua on 22 prosenttia ja tämä kasvu on tullut hintojen nousun kautta.

Myös tuotannon kustannukset kasvavat tänä vuonna yli viisi prosenttia, ja ne ovat yli 30 prosenttia suuremmat kuin vuonna 2019. Tuotannon määrä eli volyyymi on laskenut elintarviketeollisuudessa vuoden 2022 alusta lähtien. Vuonna 2023 volyyymi laskee noin neljä prosenttia vuoteen 2022 verrattuna.

Vuoden ensimmäisellä puoliskolla työllisten määrä kasvoi elintarviketeollisuudessa, mutta laski kolmannella neljänneksellä hieman vuoteen 2022 verrattuna.

Elintarviketiennin odotetaan laskevan tänä vuonna viidellä prosentilla viime vuoteen nähden ja olevan noin 2,2 miljardia euroa. Vastaavasti tuonti vähenee yhden prosentin olleen 5,8 miljardia euroa.

Elintarviketeollisuus pystyi tämän vuoden alku- ja keskivaiheilla hinnoittelemaan tuotteitaan kustannusten nousujen myötä, mikä näkyy liikevaihdon kasvussa.

Kannattavuus heikkeni vuonna 2022 elintarviketeollisuudessa eikä uusimpia lukuja vuodesta 2023 ole vielä saatavilla. Toiveissa kuitenkin on kannattavuuden palautuminen tänä vuonna. Vientinäköymien heikkeneminen ja tuontiruoan lisääntyminen haastavat edelleen alaa.

Joulu on juhlaa myös elintarvikeyrityksille – vuosi 2024 on hämärän peitossa

Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n lokakuun lopulla julkistaman suhdannetiedustelun mukaan elintarviketeollisuuden näkymät loppuvuoteen olivat paremmat kuin alkusyksystä. Vaikuttaa siltä, että kotitaloudet haluavat edelleen panostaa joulupöytään, joten joulukauppa todennäköisesti piristää alan tilauskantoja.

Näkymät alkuvuoteen 2024 ovat sitä vastoin heikkenevät. Elintarviketeollisuus seuraa kotitalouksien kulutusta tarkasti. Toivoo sopii, että korkomarkkinoilla tapahtunut käänne parantaa kotitalouksien ostovoimaa ensi vuonna merkittävästi ja koko ruokaketju pääsee sitä kautta elpymään takaisin kasvun puolelle.

Talouden ajautuessa taantumaan elintarviketeollisuuden kysyntä heikkenee hieman viiveellä, minkä vuoksi toimialaa kutsutaan jälkisykliseksi. Talouden tunnuslukujen heikentyessä, esimerkiksi työttömyyden kasvaessa, kotitaloudet joutuvat sopeuttamaan menojaan, mikä iskee myös ruoka-alaan.

Vuonna 2024 kotitalouksilla kulutukseen käytettävissä olevaa rahamäärää määrittävät useat tekijät, kuten korkotaso, työllisyystilanne sekä palkkojen ja etuuksien muutokset. Osan niistä odotetaan paranevan eli esimerkiksi korkotason laskevan ja eläkkeisiin tehtävien korotusten jatkuvan.

Toisaalta työllisyystilanne heikkenee, ja Suomesta voi poistua merkittävä määrä ulkomaista työvoimaa rakennusalan ja siihen liittyvien tukipalvelujen vähentäessä työvoimaansa. Perinteinen jälkisyklinen elintarviketeollisuus kohtaa siten suhdanteiden haasteet ensi vuonna samalla, kun alalla on takanaan jo monta epätyypillistä vuotta: koronapandemian aiheuttamat mullistukset vuosina 2020–2021, kustannuskriisi vuonna 2022 ja kotitalouksien kulutuksen sopeutus vuonna 2023.

Rabobankin (Agri Commodities Outlook 2024) mukaan maatalous- ja raaka-ainemarkkinoiden näkymät vuodelle 2024 ovat ristiriitaiset. Maataloustuotteiden tarjonnan oletetaan kasvavan korkean hintatason vuoksi, mutta kysynnän vähenevän samaan aikaan heikon talouskasvun vuoksi, mikä johtaisi maataloustuotteiden hintojen laskuun.

Toisaalta El Niño on vaikuttanut maatalousmarkkinoihin jo tämän vuoden loppupuoliskolla ja ensi vuonna sen odotetaan aiheuttavan entisestään haasteita globaaliin ruoantuotantoon ja sitä kautta maataloustuotteiden tarjontaan. On erittäin todennäköistä, että maataloustuotteiden hintatasojen vaihtelu vahvistuu entisestään ja ennakointi on yhä vaikeampaa.

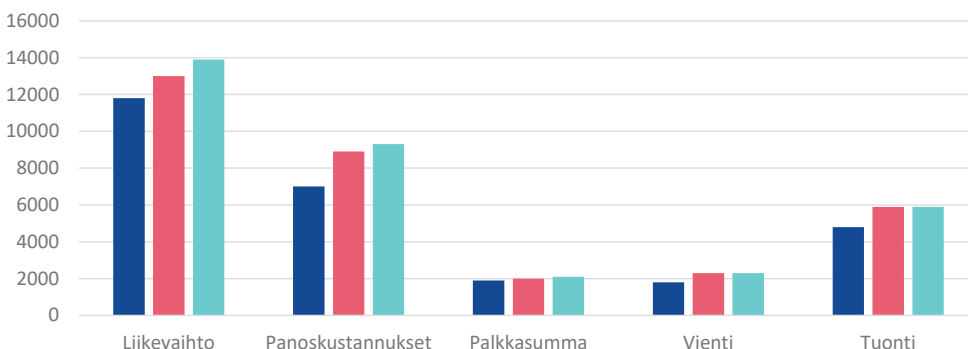
Elintarviketeollisuus kilpailee ahkerasti kuluttajien toiveiden täyttämiseksi

Suomen talous on nyt taantumassa. Talousennusteita laativat laitokset arvioivat tätä ja seuraavaa vuotta luultavasti liian optimistisesti. Pitkään jatkunut inflaatio yhdistettynä nopeasti nousseisiin korkoihin on syönyt kotitalouksien säästöjä ja muuttanut kuluttajien käyttäytymistä. Tällä on ollut merkittävä vaikutus elintarviketeollisuuden yrityksiin.

Kuluttajien kampanjavetoisuus, hintatietoisuus ja kysynnän heilahtelu haastavat koko ruokaketjua myös vuonna 2024. Kysynnän heikkeneminen ja sen seurauksena tuotannon volyymin lasku on aiheuttanut tänä vuonna muospaineita alan yrityksille. Elintarviketeollisuusliiton lokakuun jäsenkyselyn mukaan jopa 42 prosenttia vastaajista pitää todennäköisenä tai melko todennäköisenä, että seuraavien kuukausien aikana joudutaan aloittamaan muutosneuvottelut. Syksyn aikana muutosneuvotteluja ja tuotannon alasajoja on jo nähty.

Talouden avainluvut

Vuoden 2023 ennuste, miljoonaa euroa

■ 2021
■ 2022 (ennakko)
■ 2023, ennuste

Lähde: Tilastokeskus ja ETL

Pellervon taloustutkimus PTT:n marraskuussa julkaiseman kyselyn perusteella kuluttajien hintatietoisuus on lisääntynyt merkittävästi. Kuluttajista 72 prosenttia piti hintaa keskeisenä ostopäätökseen vaikuttavana tekijänä. Kotimaisuuden valitsi yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä vajaa puolet vastaajista (46 prosenttia).

Yli 65-vuotiaista lähes kaksi kolmannelta piti kotimaisuutta tärkeänä, kun taas 18–34-vuotiaista sen valitsi vain vajaa kolmannes. Samaan aikaan päivittäistavarakauppa on strategisesti painottanut kampanjointiaan ja hinnoitteluaan omien merkkien puolelle ja usein nimenomaan tuontielintarvikkeita painottaen.

Jälkisyklisyys elintarviketeollisuudessa

Jälkisyklisellä talouden alalla suhdannevaihtelut seuraavat viiveellä talouden yleistä kehitystä. Noususuhdanteessa jälkisykliset alat kasvavat hitaammin kuin talous kokonaisuudessaan, mutta laskusuhdanteessa myös laskevat vähemmän kuin talous laskusuhdanteessa. Jälkisykliset alat ovat tyypillisesti sellaisia, jotka tuottavat välttämättömyyshyödykkeitä tai palveluja, joiden kysyntä ei reagoi talouden tilaan kovin herkästi.

Elintarviketeollisuus on esimerkki jälkisyklisestä alasta, koska ihmiset tarvitsevat ruokaa, menipä taloudessa hyvin tai huonosti. Elintarvikkeiden kysyntä ei juuri vaihtele suhdanteiden mukaan, vaan kysyntä on vakaata. Se tarkoittaa, että elintarviketeollisuuden tuotanto ja liikeyhteisö eivät heilahtele yhtä paljon kuin vaikkapa autoteollisuuden tai matkailun, joiden suhdannevaihtelut puolestaan ennakoivat talouden kehitystä.

Käytännössä jälkisyklisyys näkyy elintarviketeollisuudessa siten, että ala ei hyödy talouden kasvusta yhtä paljon kuin muut alat, mutta se ei myöskään kärsi yhtä paljon talouden taantumasta. Esimerkiksi koronaviruspandemian aikana elintarviketeollisuus pystyi jatkamaan toimintaansa melko normaalisti, kun taas monet muut alat joutuivat sulkemaan oviaan tai supistamaan tuotantoaan. Toisaalta elintarviketeollisuudessa ei myöskään tapahtunut yhtä suurta elvytysvaikutusta kuin muilla aloilla, kun talous alkoi toipua pandemiasta.

Jälkisyklisyys voi olla elintarviketeollisuudelle sekä etu että haitta. Etuja ovat suhteellinen vakaus ja ennustettavuus eikä ala ole altis suurille häiriöille tai kriiseille. Haittapuolena on, ettei elintarviketeollisuus pysty kasvattamaan markkinaosuuttaan tai kilpailukykyään yhtä helposti kuin monet muut toimialat. Elintarviketeollisuus joutuu myös kohtaamaan muita haasteita, kuten raaka-aineiden hintojen ja saatavuuden vaihteluja, kuluttajien makumieltymysten muutoksia sekä ympäristö- ja terveysvaatimuksia.

Lisää luettavaa:

https://www.suomenpankki.fi/globalassets/fi/media-ja-julkaisut/julkaisut/ekp_julkaisuja/talouksatsaus/documents/ekp-talouksatsaus-fi-06-2023.pdf

https://research.rabobank.com/far/en/sectors/agri-commodity-markets/ACMR_Outlook_2024.html

Olemme kasvun mahdollistaja.

Lisätietoja:

Ekonomisti Bate Ismail,
puh. 040 526 0942,
bate.ismail@etl.fi

Elintarviketeollisuusliitto

